

Državni izpitni center

M 1 8 1 1 0 3 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 4. maj 2018

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. Razpravljalni esej

Kadetka in Bella med preteklostjo in sedanostjo

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 8 + do 2 + do 2	♦ A primerjati odnos med Kadetko in pobom ter Bello in Jakobom, kakršen je bil v njihovem otroštvu, ter ga ponazoriti s povzetkom pripetljaja, ki se je ohranil v spominu odraslih pripovedovalcev; za primerjavo odnosa med Kadetko in pobom ter Bello in Jakobom, kakršen je bil v otroštvu, ter za povzetek pripetljaja, ki se je ohranil v spominu odraslih pripovedovalcev, npr.: Pob in Jakob sta v svojem otroštvu enega najpristnejših odnosov stkala z deklico, prvi s sosedovo Boženo, drugi pa s sestro Bello. Oba fanta sta odraščala v družinah, v katerih sta vladali povezanost in medsebojna ljubezen. Pobovi so se preživljali s skromno kmetijo, Jakobov oče pa je družino preživljal z delom v čevljarški delavnici. Kljub kmečkemu oziroma delavskemu poreklu sta bili obe družini naklonjeni izobrazbi in umetnosti. Tako družinsko vzdušje je sooblikovalo tudi odnos med pobom in Kadetko ter Jakobom in Bello. Pob je do male Božene čutil naklonjenost že od njenega rojstva dalje. Deklica se je namreč kot nezakonska hči Vojnačeve Justine rodila v hiši poboovega deda. Čeprav se je kmalu po porodu Justina vrnila domov, se je Kadetka kasneje zaradi domačih razmer pogosto vračala v »rojstno« hišo. Tako sta s pobom ustvarila odnos, ki je bil do njegovega odhoda od doma precej podoben tistemu med brati in sestrami. Kljub njegovi naklonjenosti se je zdela mlajša deklica pobu večkrat nadležna, še posebej takrat, kadar ga je nadlegovala z resnimi in odraslimi vprašanji, neprimernimi za svoja leta. S svojo zrelostjo ga je spravljala v zadrego. Tudi Belli je bil mlajši brat kdaj odveč. Ko jo je motil med branjem knjige, ga je odrivala od sebe. Včasih sta se prerekala in prerivala, kakor to počnejo bratje in sestre. Kadar je bila Bella do mlajšega brata groba, se mu je kasneje vedno poskušala odkupiti, najpogosteje tako, da mu je pripovedovala zgodbe. Mlajša otroka sta starejša zelo občudovala. Kadetka je bila ponosna na poba, ko se je začel učiti za izpite. Ker je bil od nje starejši, ga je veliko spraševala in mu tožila, da je zaradi njene mladosti nihče ne jemlje resno, a v najtežjih trenutkih mu je bila s svojo zrelostjo v tolažbo. Tudi Jakob je Bello občudoval: očaran je bil nad njenim igranjem klavirja, nad njeno sposobnostjo pripovedovanja zgodb, nad njeno razposajenostjo in tudi nad njeno lepoto. V odnos obeh parov otrok je kruto poseglo zgodovinsko dogajanje. Pob je zaradi pritiskov fašističnega režima pobegnil v Jugoslavijo, Jakobova družina je postala žrtev nacističnega nasilja nad Judi. V spomin obeh pripovedovalcev se kasneje pogosto vračajo dogodki, povezani z deklicama, ki sta zaznamovali njuno otroštvo. Eden najlepših spominov na Kadetko je povezan s pogrebom pripovedovalčeve matere, ki se ga sam zaradi pretresenosti ni zmozel udeležiti. V hiši je z njim za varuha ostal stari Trnar, prišla pa je tudi Kadetka, ki je s starcem začela pogovor o življenju in ljubezni. Na vprašanje, kaj je življenje, si je nazadnje odgovorila sama. Ugotovila je, da je življenje rdeče, ker je kri, ki poganja srce, rdeča. Nato je šla nabrat rdeče češnje za poba. Ko mu jih je prinesla, je posedela z njim na stopnici in ni več klepetala kakor prej. Bila je sočutna in spoštljiva do njegove žalosti. Mnogo Jakobovih spominov na Bello pa je povezanih z glasbo. Spominja se, da je Bella občudovala Beethovna tako zelo, da se je včasih našemila vanj. Oblekla je očetov plašč, si lase spela vrh glave in si v usta vtaknila očetovo pipo. Tudi mati je sodelovala pri tej preobrazbi in pripravila za večerjo Beethovno najljubšo jed. Po večerji pa je Bella za družino priredila koncert. V tem Jakobovem spominu je čutiti občudovanje sestrinega smisla za komičnost, ki je prispevalo k prijetnemu družinskemu vzdušju, in njene glasbene virtuoznosti, ki je vse presunila; (do 4) samo predstavitev odnosov brez primerjave;

do 6 + do 6	♦ B pojasniti, kakšna je vloga Kadetke in Belle v odrasli dobi pripovedovalcev in zakaj je takšna; za pojasnilo, kakšna je vloga Kadetke in Belle v odrasli dobi pripovedovalcev in zakaj je takšna, npr.: Ko se pripovedovalec Pomladnega dneva po petnajstih letih vrne domov, se v njegovih spomnih najprej oglasi Kadetka. Spomini nanjo postajajo v domači hiši vedno bolj živi, čeprav pripovedovalec prizna, da se je takrat, ko je bil zdoma, ni nikoli spomnil. Zreli pripovedovalec na otroške in mladostne spomine zre iz časovne oddaljenosti, zato tudi Kadetka v njih dobiva drugačno vlogo. Zave se, da Kadetka ni več majhna deklica, kakršne se spominja, ampak je zdaj odrasla ženska. Čeprav je takšne ne pozna, spomin nanjo v njem budi ljubezensko hrepenenje, ki ga sprva preseneti. Toda pripovedovalec si to čustvo razloži s tem, da se je v njem spet začelo oglašati srce, potem ko je okrog njega potihnil vojni hrup. Prva Kadetkina vloga v odraslem življenju pripovedovalca je torej ta, da ga misel nanjo vodi na pot hrepenenja, ljubezni in lepote, česar v predvojnem in vojnem času, ko se je moral boriti predvsem za golo preživetje, ni mogel doživljati. Poleg te pa ima Kadetka v njegovem odraslem življenju še eno vlogo. Teta pripovedovalcu postopoma razkriva Kadetkino življenjsko zgodbo, pri čemer ga ves čas opozarja, da je nenavadna in podobna romanu. Pripoveduje mu o tem, kako se je začela in razpletla ljubezen med Kadetko in italijanskim vojakom Ginom. Ko mu na poti na Vranjek razkrije še skrivnost o Ginovi nesmiselni smrti, se njena zgodba tako dotakne pripovedovalca, da teti napol obljubi, da jo bo zapisal in jo preoblikoval v umetnino. Tudi Bellina vloga v Jakobovem življenju je na koncu romana podobna Kadetkini, Jakob namreč navdih za svojo pesniško zbirko najde v spominu na sestro Bello. Vendar pa je pot, ki jo je moral prehoditi, da je lahko svojo bolečo izkušnjo preliil v umetnost in tako doživel nekakšno očiščenje, drugačna kot pri pripovedovalcu Pomladnega dneva. Jakobovo družino so nacisti kruto pobili. Zaradi tega grozljivega dogodka, ki je usodno zaznamoval njegovo otroštvo, kljub Athosovi očetovski skrbi ni mogel normalno zaživeti. Jakob skoraj vse življenje čuti krivdo, ker ne ve, kaj se je zgodilo z Bello. Spomni se trupel staršev, ne more pa določiti kraja sestrine smrti. Ker ne ve, kako je umrla, se od nje ne more posloviti, zato vse življenje z njo ohranja stik, se pogovarja z njo, jo kliče k sebi in se čuti krivega zaradi svoje nemoči. Spomini na Bello, ki so pravzaprav lepi, mu ne dovolijo, da bi živel v sedanjosti. Ko je poročen z Alex, se sprašuje, kako ga bo Bella našla, ker je ob njem tuja ženska. Z ženo ne more vzpostaviti pristnega odnosa, ker ona želi, da bi pozabil preteklost, tega pa Jakob ne more in tudi noče. Čuti se namreč dolžnega ohranjati spomin na Bello in ljubezen do nje. Hoče ji ostati blizu. Hkrati pa čuti, da ga ta zaobljuba sestri hromi; pravi, da tudi če bi jo želel pozabiti, je ne bi mogel, ker ga skladbe, ki jih je igrala Bella in jih imenuje njena lastnina, najdejo povsod. Teh občutkov razdvojenosti se reši šele, ko je v zvezi z Michaelo. Druga žena je kljub svoji mladosti sposobna ustvariti dom, ki Jakoba spominja na otroštvo. Ko Michaela peče kolač, se Jakob spomni, kako je mama učila peči kolač Bello; ko žena bere poezijo, se spomni Bellinega branja. Spomini na sestro ob Michaeli, ki je Bello sprejela kot del Jakoba, postanejo topli in domači. Zdi se, da se je Jakob v starosti pomiril in končno zaživel v ljubezni, kakor se je bil zaobljubil Belli. Bellina vloga v Jakobovem življenju je torej večplastna: travmatična izkušnja sestrine smrti ga ovira v življenju, priklepa ga na preteklost, vzbuja mu občutke krivde, a v zrelih letih, ko se v njem zgostijo topli spomini na družino, spozna, da je bistvo življenja v ljubezni, kakršno je doživel v otroštvu ob starših in sestri. Jakob na koncu spozna, da se je motil, ker je mislil, da je Bella v smrti osamljena. Res šepeta kakor vsi drugi duhovi, a ne zato, da bi tudi njega priklicala v smrt, temveč zato, da bi ga odrinila v življenje; (do 3 + do 3) samo za povzemanje brez pojasnila;
do 6	♦ C presoditi, ali je vpliv Kadetke in Belle na pripovedovalca v romanih predstavljen prepričljivo, in svojo presojo utemeljiti; za presojo, ali je vpliv Kadetke in Belle na pripovedovalca v romanih predstavljen prepričljivo, in za utemeljitev presoje.
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Prazna stran

(1 + 1)	poimenovanje literarne osebe – Modrijan – lahko razumemo ironično, saj ta s svojim znanjem, vedenjem in govorjenjem ne dokazuje, da je mislec oziroma modrec. S svojim dejanjem, k pobovemu očetu je namreč prišel samo zato, da bi ga privošljivo zbadal, kaže, da je zelo škodoželjen. Iz njegovega govora v dialogu z očetom lahko razberemo, da se želi pokazati pametnega, saj se skuša izražati učeno, a je pri tem precej neroden, zato se zelo osmeši (»oniverza«). Njegovo osladno govorjenje je razvidno iz številnih ponavljanj besed in pomanjševalnic (na oniverzo, na oniverzo; pravo, pravico; doktor, doktorček; pisarno, pisarnico; glava, glavica; senca, senčica ...), ironično ljubkovalnih besed (Andrejček, botrček, Jezušček ...) in medmetov (te, te, te; he, he, he). V pogovoru z očetom ga spoznamo tudi kot osebo, ki se z lahkoto zlaže, a je tudi pri tem precej neroden. Pripovedovalec ga v svojem komentarju predstavi kot trdoživega povzpelnika (» /.../ od potujočega kramarčka do trgovca, gostilničarja, posestnika in lastnika treh hiš«), ki mu bogastvo pomeni toliko, da je zanj pripravljen žrtvovati tudi svoj ponos. Modrijan lahko svojo jezo obvlada samo delno, saj je ne izrazi besedno, skuša jo prikriti s pretirano širokim smehljajem, a ga izdaja telesna govorica, saj globoko zajame sapo, stegne vrat, zamiži, si z roko pokrije usta, zamenca na mestu, krili z rokami ... Tudi oče je prikazan skozi svoja dejanja, vedenje, govor, skozi pripovedovalčev komentar in opis telesne govorice. Čeprav oče slutiti, da sosed k njemu ne prihaja dobronamerno, svojo prijaznost pokaže tako, da preneha z delom, si, z zanj značilno kretnjo, z dlanjo pogladi nos, nato sede in tudi obiskovalca povabi, naj prisede. Modrijanovo malomarno izražanje popravlja s slovenskimi besedami, očetovo narodnozavednost in domoljubje pa potrdi tudi pripovedovalčev komentar, saj pravi, da »/.../ je jezno preganjal vse besede, ki so mu količkaj dišale po italijanščini«. Svojo jezikovno zmožnost dokazuje tudi z izražanjem v skladenjsko zahtevnih povedih. Oče ni prepirljiv človek, Modrijanovo zbadanje in privoščljivost sicer takoj prepozna, a se najprej umiri, nato premisli in potem dostojanstveno ubrani svoj ponos. Svojo preudarno odločnost pokaže z zravnano držo in z rokami, uprtimi v boke. Modrijanu mirno, a odločno in brez žalitev pove, da je k njemu prišel zlonamerno, da laže in žali, malce privošljivo pa ga tudi opomni, da pri šolanju otrok revščina ni edina ovira. Svoj prezir do sosedovega vedenja na koncu izrazi ironično z besedami: »Verjamem, verjamem! Saj veš, da ti vse verjamem!«; za splošno oznako oseb iz celotnega romana;
do 2 + do 2 + do 4	♦ Č pojasniti, kaj je pomenila izobrazba sina Modrijanu in kaj pobovemu očetu ter kaj izobrazba pomeni kandidatu; za pojasnilo, kaj je pomenila izobrazba sina Modrijanu in kaj pobovemu očetu ter kaj izobrazba pomeni kandidatu; npr.: Modrijan je premožen in se s tem, da sina pošilja na univerzo v Padovo, v svoji okolici hvali, torej je sinova izobrazba zanj predvsem statusni simbol. Številna pobova družina se težko preživlja s trdim delom na kmetiji. Ker oče in mama opazita pobovo nadarjenost, v družini pa sta tudi sicer znanje in umetnost pomembni vrednoti, si kljub pomanjkanju denarja želita, da bi se pob izšolal in si tako zagotovil boljše življenje. Meni izobrazba pomeni ...
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri Vsebinah ali Jeziku kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Opozorilo!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - Vsebina*: točke so dodane po točkovniku.
 - Jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo se ustrezno zniža, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	1
pod 150	1	1	0

Če pri *Vsebini* ali *Jeziku* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

- Zapisa besed *kadet* in *pob* z veliko začetnico upoštevamo kot **pravopisno napako**.
- Neustrezno zamenjavo literarnih oseb z resničnimi in pripovedovalca z avtorjem oziroma s pisateljem (Ciril/Kosmač) upoštevamo kot **vsebinsko napako**. Zanj odštejemo 0,5 točke (do trikrat oziroma do minus 1,5 točke).
- Če so v posamezni postavki **vsebinske napake**, zanje pri ocenjevanju te postavke odštejemo ustrezno število točk.